

22.10.2021

POL-2021-134212

Eduskunta
Lakivaliokunta

HE 7/2021 vp

Asiantuntijalausunto; Eduskunnan lakivaliokunnan lausuntopyyntö; HE 7/2021 vp**Yleistä**

Eduskunnan lakivaliokunta on pyytänyt Poliisihallitukselta asiantuntijalausuntoa hallituksen esityksestä eduskunnalle rikoslain 6 luvun 5 §:n 4 kohdan muuttamiseksi siten, että rangaistuksen mittaamisen koventamisperusteisiin lisätäisiin maininta rikoksen tekemisestä uhrin sukupuoleen perustuvasta-vaikuttimesta.

Esityksessä ehdotetaan myös lisättäväksi oikeushenkilön rangaistusvastuuta törkeästä kunnianloukkauksesta ja laittomasta uhkauksesta koskeviin säännöksiin nimenomainen maininta tekojen tekemisestä kohteen sukupuoleen perustuvasta vaikuttimesta. Maininta sukupuolesta teon vaikuttimena lisättäisiin myös julkista kehottamista rikokseen koskevaan oikeushenkilön rangaistusvastuusäännökseen silloin, kun rikos, johon kehoitetaan tai houkutellaan, olisi törkeä kunnianloukkaus tai laitton uhkaus.

Asiantuntijan lausunto

Esityksen tavoite on kannatettava. Lisäksi sen säädöstekninen toteuttamistapa on hyvä ja selkeä.

Poliisiammattikorkeakoulu tuottaa vuosittain selvityksen poliisin tietoon tulleista epäillyistä viharikoksista. Aineistona ovat poliisin valtakunnalliset rikosilmoitustiedot. Selvitys on jatkoa rasistisen rikollisuuden vuosiselvityksille, joita on tehty vuodesta 1998 lähtien ensin sisäasiainministeriön poliisi-osastolla ja sittemmin Poliisiammattikorkeakoulussa.

Vuonna 2009 rasistisen rikollisuuden seuranta laajennettiin viharikosseurannaksi. Viharikoksiksi on määritelty henkilöä, ryhmää, jonkun omaisuutta, instituutiota tai näiden edustajaa kohtaan tehdyt rikokset, joiden taustalla ovat ennakkoluulot tai vihamielisyys uhrin oletettua tai todellista etnistä tai kansallista taustaa, uskontoa tai vakaumusta, seksuaalista suuntautumista, sukupuoli-identiteettiä, sukupuolen ilmaisua tai vammaisuutta kohtaan.

Vaikka sukupuoli ei tällä hetkellä ole vihamotiivi, niin selvitystä tehdessään Poliisiammattikorkeakoulu on tarkastellut myös viharikosten kohdistumista

eri sukupuoleen vihaluokittain. Viime vuonna julkaistussa viharikosselvityksessä, joka koskee 2019 kirjattuja rikoksia käykin ilmi, että kun miehiin kohdistuu yleensä erityyppisiä väkivaltarikoksia, niin naisiin kohdistuu enemmän suusanallisesti esitettyjä rikoksia.

Sukupuolen lisääminen rangaistuksen mittaamisen koventamisperusteisiin on perusteltua, koska sen voidaan olettaa vähentävän erityisesti naisiin kohdistuvaa syrjintää ja edistävän sukupuolten välistä tasa-arvoa. On myös johdonmukaista, että myös henkilön sukupuoli määritellään yhdeksi koventamisperusteeksi koska tälläkin hetkellä rikoslain koventamisperusteen soveltamisessa otetaan huomio sukupuoli sukupuoli-identiteetin osalta, eli henkilön käsitys omasta sukupuolesta.

Sukupuoleen kohdistuvan vaikuttimen lisääminen koventamisperusteisiin on parempi ratkaisu kuin sen lisääminen yksittäisiin tunnusmerkistöihin, sillä koventamisperusteet ovat rikoslajineutraaleja ja vihamotiivia voi esiintyä niin sananvapauserikoksissa kuin muissakin rikoksista kuten henkeen, terveyteen, vapauteen ja seksuaaliseen itsemääräämisoikeuteen kohdistuvissa rikoksissa.

Merkittävä osa sukupuoleen liittyvästä rikollisuudesta tapahtuu sosiaalisessa mediassa ja verkkoympäristössä. Siten ehdotettu lainmuutos on perusteltavissa myös osana tietoverkoissa tapahtuvan vihapuheen torjuntaa.

Säättämällä sukupuoli yhdeksi rangaistuksen koventamisperusteeksi, lain säätäjällä on mahdollisuus korostaa arvoja, joita on vahvistettava ja erityisesti kunnioitettava. On perusteltua uskoa, että muutoksella voi olla ainakin jossakin määrin myös rikoksia ennalta estävä vaikutus.

On todettava, ettei vihavaikuttimen selvittäminen ole kaikissa tapauksissa yksinkertaista. Poliisiammattikorkeakoulussa on tällä hetkellä tutkimushanke, jossa selvitetään, miten vihamotiivi on otettu huomioon esitutkinnaissa ja miten tämä on otettu huomioon syyttäjien tekemissä syytekirjelmissä ja tuomioistuinten tuomioissa. Perustana käytetään Poliisiammattikorkeakoulun viharikosselvityksessä viharikoksiksi katsotut tapaukset yhdeltä vuodelta. Alustavien tietojen mukaan vaikuttimen tunnistamisessa on suuria haasteita, mutta yhden vaikuttimen lisääminen ei tee sitä vaikeammaksi.

Poliisihallitus on antanut ohjeen vihamotiivin luokittelusta, jota tuetaan koulutuksen kautta. Tekojen motiivin selvittäminen tapahtuu pääasiassa tekemällä kysymyksiä asianosaisille ja todistajalle sekä hankkimalla tietoa epäillyn aiemmasta toiminnasta ja lausumista. Tämä saattaa edellyttää tiedonhankintaa mm. nettikeskustelupalstoilta ja sosiaalisesta mediasta tai laite-etsinnän tekemistä epäillyn puhelimiin ja tietokoneisiin.

Ehdotetun lainmuutoksen vaikutukset poliisin esitutkintatoimintaan eivät arvion mukaan ole merkittäviä eivätkä olennaisesti lisäisi esitutkintaan päätyvien rikosasioiden määrää. Motiivin selvittäminen on aina yksi keskeinen seikka esitutkinnassa. Kuten esityksessäkin todetaan,

edellyttävät muutokset kuitenkin sekä ensipartioiden että esitutkintaa suorittavien poliisin kouluttamista, jotta ehdotetun koventamisperusteen soveltamisen edellytykset tunnistetaan kussakin tapauksessa, ja koventamisperusteen mahdollisesti edellyttämät esitutkinnalliset toimenpiteet suoritetaan mahdollisimman varhaisessa vaiheessa. Lainmuutos ei kuitenkaan edellyttäisi mitään omaa koulutusta, vaan asia sisällytettäisiin jo olemassa oleviin viharikoksia ja lähisuhdeväkivaltaa käsitteleviin koulutuksiin, kuten myös perus- ja jatkokoulutuksiin sekä poliisin eri lainsäädäntömuutoksiin liittyviin työpaikkakoulutustilaisuuksiin ja seminaareihin. Asiaa helpottaa se, ettei kyse ei ole uudesta tunnusmerkistöstä eikä pakkokeinojen käyttöön vaikuttavasta rangaistusasteikonmuutoksesta, jotka vaikuttaisi suoraan poliisin resursointiin. Poliisihallitus on jo valmistellut uutta viharikosohjeistusta, joka ottaa huomioon sukupuolen vihavaikuttimena. Ohje odottaa lainmuutoksen voimaantuloa.

Poliisitarkastaja

Måns Enqvist

Asiakirja on sähköisesti allekirjoitettu asianhallintajärjestelmässä. Poliisi 22.10.2021 klo 13:18. Allekirjoituksen oikeellisuuden voi todentaa kirjaa-mosta.

Jakelu

Eduskunnan lakivaliokunta

Kirjoita tähän tai valitse Muut toiminnot - Jakelu, Tiedoksi, Läsnä